

UDK 364-5
347.61

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Nusreta Salić, Erna Lučić, Samila Ramić

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD KAO ORGAN STARATELJSTVA U POSTUPKU PORODIČNOG POSREDOVANJA

Porodičnim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine 2005. godine reformisan je institut mirenja bračnih partnera uvođenjem instituta posredovanja kao obligatornog uslova za pokretanja brakorazvodnog postupka. Prema odredbama Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, organ starateljstva je samo jedan u širokoj paleti ovlaštenih pravnih i fizičkih lica u postupku porodičnog posredovanja. Ukoliko pokušaj mirenja bračnih partnera ne uspije, uloga fizičkog ili pravnog lica ovlaštenog za posredovanje je da posreduje u postizanju sporazuma oko ostvarivanja roditeljskog staranja o njihovoj maloljetnoj djeci, izdržavanju djeteta, uvjetima i načinu održavanja ličnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa roditeljem koji ne ostvaruje roditeljsko staranje i izdržavanju bračnog partnera. U slučaju da bračni partneri ne postignu sporazum ili isti nije u interesu djeteta (ukoliko je posredovalo drugo pravno ili fizičko lice u FBiH), organ starateljstva može po službenoj dužnosti ili na zahtjev ovlaštene osobe privremeno, do okončanja brakorazvodnog postupka, da odluči o ovim pitanjima. Istraživanje koje je provedeno u centrima za socijalni rad na području Tuzlanskog kantona u maju 2016. godine je imalo za cilj da ispita stavove/percepciju stručnih radnika u centrima za socijalni rad o ulozi centra za socijalni rad kao organa starateljstva u postupku porodičnog posredovanja.

Ključne riječi: centar za socijalni rad, organ starateljstva, socijalni radnik, posredovanje, porodično posredovanje

UVOD

Porodica doživljava svoju transformaciju pod uticajem mnogobrojnih socijalnih, ekonomskih, globalnih i drugih promjena. Ona se može posmatrati kao jedinstveni sistem koji se kreće kroz vrijeme, podliježe kvalitativnim i kvantitativnim promjenama i pod velikim je uticajem društvenog sistema i kulturalnog konteksta u datom historijskom momentu (Despotović Stanarević, 2009). Karakteristike savremenog porodičnog prava proističu, između ostalog, iz Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, usmjerene na prava pojedinaca, s tendencijom privatizacije, individualizacije i pluralizacije (Ponjavić, 2013). Individualizacija podrazumijeva proces koji se sastoji u tome da pojedinac, a ne grupa (porodica), postaje centar autonomnih odluka uz veći značaj individualne volje i ugovora kao načina regulisanja porodičnih odnosa. Privatizacija se može povezati i sa sve većim otklonom države od prava koja se tiču porodice i privatnih prava, a pluralistička karakteristika podrazumijeva različitost porodice gdje se pojedincu više ne nameće porodični model, već mu se daje mogućnost izbora. Porodica je oduvijek imala različite oblike, ali od kraja sedamdesetih godina prošlog vijeka o tome se u sociologiji porodice sve više govori. Neki stoga smatraju da ne treba govoriti o porodici već o porodicama (Janjić-Komar, 1995, prema Ponjavić 2013).

U kontekstu navedenih promjena, činjenica porasta broja razvoda brakova¹ potakla je institucije Evropske unije i Vijeća Evrope da iznalaze rješenja uz poseban naglasak na sporazumu involviranih aktera. Uređenje razvoda braka u Porodičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu PZ FBiH) doživjelo je promjene. Analiza važećih porodičnopravnih propisa [Porodični zakon FBiH (Službene novine Federacije BiH» broj 35/05 /20.06.2005.), Porodični zakon RS (Službeni glasnik RS. br.54/ 2002) i Porodični zakon Brčko Distrikta (2007)] pokazuje da se sadržaj i smisao instituta posredovanja razlikuje u poređenju sa institutom mirenja iz Porodičnog zakona SR Bosne i Hercegovine (koji je u Republici Srpskoj bio na snazi do 2002. godine, odnosno do 2005. godine u FBiH i 2007. godine u Brčko Distriktu). Može li sadašnje porodičnopravno uređenje instituta posredovanja postići svrhu koja će za rezultat imati produženje porodične zajednice ili sporazum o pitanjima i posljedicama

¹ Duman (2007) navodi da je 1977. objavljena Studija, koja je proizašla iz rada Prve konferencije o porodičnom pravu, prognozirala da će 85% brakova u Evropi biti okončano do 2000. godine. Statistika Evropske Unije potvrđuje da je porast broja razvedenih brakova 1971. godine sa 10,1% (na 100 sklopljenih brakova) porastao na 36,0 % u 1997. godini. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku broj razvedenih brakova bilježi rast i u Bosni i Hercegovini. 1997. godine registrovano je 1895 razvedenih brakova, a 2014. godine 2686 razvoda braka.

razvoda braka? Postavlja se pitanje da li porodična zakonodavstva dovoljno efikasno uređuju područje kroz koje bi moglo doprinijeti boljem i lakšem rješavanju porodičnih nesporazuma/sporova/konflikta?! Da li se kroz sadašnje zakonske i podzakonske akte zaista „daje“ šansa za efikasno provođenje postupka posredovanja ili se uvođenjem instituta posredovanja nastojalo formalno zadovoljiti preporuke međunarodnih dokumenata, a da za to nemamo realne pretpostavke i da se u praksi i ne postižu postavljeni ciljevi? Kakav će biti rezultat posredovanja zavisi od mnogih faktora, a jedan od njih je i umijeće posrednika.

1. POJMOVNO ODREĐENJE POSREDOVANJA

Preporuka Vijeća Evrope (98) 1 je najznačajniji dokument u oblasti uređenja postupka posredovanja. U stavu 10. uvodnih odredbi posredovanje definiše kao proces u kojem treća strana, medijator/posrednik kao nezavisan i neutralan, pomaže stranama da pregovorom o pitanjima koja su predmet spora dođu do zajedničkog sporazuma (prema Dunum 2007:101). Posredovanje je oblik alternativnog rješavanja spora u porodičnim odnosima i može se odrediti kao postupak u kojem se, bez vođenja sudskog postupka i donošenja presude, pokušava riješiti spor sporazumom bračnih partnera i drugih članova porodice, uz pomoć treće, posebno obučene, neutralne i nezavisne strane (Bubić, 2011). U pravnoj literaturi se često koriste različiti termini koji se prema sadržaju i onome što određuju značajno i ne razlikuju, ali se razlikuju kao instituti, a to su: posredovanje, mirenje, izmirenje, medijacija, savjetovanje i drugi termini. Posredovanje je definisano u Osnovnim standardima za obuku u porodičnom posredovanju i podrazumijeva postupak u kojem posebno obučena treća strana pomaže strankama, na njihov zahtjev, u ponovnom razmatranju njihovih dogovora koji slijede rastavu, u kontekstu važećeg zakonodavstva (Bubić, 2011:1).

U pravnoj literaturi se pravi razlika između porodičnog posredovanja u širem smislu i posredovanja pri razvodu braka kao porodičnog posredovanja u užem smislu. (Bubić, 2011). U okviru prvog, pokušavaju se riješiti sukobi između članova porodice – onda kada su strane u sukobu odrasle osobe, tako i onda kada je strana u sukobu maloljetno dijete. Radi se o konfliktima nastalim između bračnih i vanbračnih partnera, roditelja i djece, djeda, bake/nane i unuka, te ostalih srodnika. Posredovanje u užem smislu je posredovanje pri/je razvodu braka, i usmjereno je na bračne partnere gdje se fokus stavlja na rješanje konflikta nastalog između njih te postizanje sprazuma ukoliko ne dođe do izmirenja.

Međutim, ako bračni partneri imaju maloljetnu djecu posredovanje se neće moći odnositi samo na odrasle osobe – na partnere, odnosno samo na raskid braka, već će se usmjeriti i na njihovu djecu, na zaštitu njihovog najboljeg interesa (Bubić, 2011:1).

Kako navodi Bubić (2013), „za određenje sadržaja najboljeg interesa djeteta i donošenje odluke koja će uvažiti ovaj interes, pogodniji od sudskog je postupak porodičnog posredovanja. Njegove prednosti su brojne, a izražene su naročito u postupku u kojem se odlučuje o staranju o djetetu i o kontaktima djeteta s roditeljem. Obaveza država da podstiču postupke posredovanja i druge postupke u kojim se postižu sporazumi normirana je Konvencijom o ostvarivanju dječijih prava (član 13), a na ove postupke upućuju, pored ostalih dokumenata, i Preporuke o porodičnom posredovanju Vijeća Evrope“.

U Preporuci Vijeća Evrope 1693 (2003), koja se odnosi na porodično posredovanje i ravnopravnost spolova, poziva se na Preporuku R (98) i posredovanje određuje kao postupak uređivanja i uspostavljanja života među članovima porodice, uz prisustvo nezavisnog i neutralnog trećeg – posrednika (Dunum, 2007:103).

Posredovanje je definisano u Osnovnim standardima za obuku u porodičnom posredovanju kao postupak u kojem posebno obučena treća strana pomaže strankama, na njihov zahtjev, u ponovnom razmatranju njihovih dogovora koji slijede rastavu, u kontekstu važećeg zakonodavstva (Bubić, 2011:1).

U Preporuci Vijeća Evrope 1693 (2003), koja se odnosi na porodično posredovanje i ravnopravnost spolova, poziva se na Preporuku R (98) i posredovanje određuje kao postupak uređivanja i uspostavljanja života među članovima porodice, uz prisustvo nezavisnog i neutralnog trećeg – posrednika (Dunum 2007: 103).

Posredovanje je definisano u Osnovnim standardima za obuku u porodičnom posredovanju kao postupak u kojem posebno obučena treća strana pomaže strankama, na njihov zahtjev, u ponovnom razmatranju njihovih dogovora koji slijede rastavu, u kontekstu važećeg zakonodavstva (Bubić 2011: 1).

Prema porodičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine posredovanje se normira na dva načina: posredovanje i mirenje. Obaveznost posredovanja prije pokretanja brakorazvodnog procesa ima karakter procesne pretpostavke u PZ FBiH (član 45, stav 1), mirenje bračnih supružnika, prije pokretanja postupka razvoda braka u PZ RS (član 57) i mirenje bračnih partnera, u procesu razvoda u PZ BD, (član 42).

2. POSREDOVANJE U PORODIČNOM ZAKONODAVSTVU

2.1. Postupak posredovanja u Austriji

U austrijskom zakonodavstvu pitanje porodičnog posredovanja može se posmatrati kroz institut savjetovanja (Beratung)² i medijacije. Od 1. februara 2013. godine stranke koje se žele sporazumno razvesti imaju obavezu prije okončanja procesa razvoda dogovoriti se oko pitanja koja su vezana za potrebe i interese njihove maloljetne djece. U svrhu zaštite prava i interesa djeteta savjetovanje je obavezno i sudu se dokazuje potvrdom. Radi efikasnosti savjetovanja neophodne su jasne metode i standardi kvalitete za izbor savjetnika. Slijedom potrebe za standardizacijom, Ministarstvo za porodicu i mlade (Bundesministerium für Familien und Jugend) i Ministarstvo za pravdu (Bundesministerium für Justiz) organizovalo je stručno zasjedanje u Salzburgu 22. 3. 2013. na kojem je učestvovalo 180 stručnjaka. Produkt zasjedanja je Preporuka³ u kojoj su detaljno predstavljeni: zakonski okviri, razlozi obligacije savjetovanja, ciljevi, određeni okviri i upute za odvijanje postupka savjetovanja, standardi za sadržaj savjetovanja i kriteriji za kvalifikacije savjetnika. Kada se govori o drugom institutu – medijaciji, ona je dobrovoljna i ostavljena je na izbor bračnim partnerima kada se ne mogu dogovoriti o roditeljskom staranju, izdržavanju, kontaktiranju i drugim ličnim i imovinskim pitanjima. Zanimljiva je činjenica da je za vođenje medijacije predviđen i normiran tandem od dva stručnjaka – jedan je psihosocijalne stručne orijentacije (socijalni radnik, psihoterapeut i dr.) a drugi je pravnik (advokat, pravnik, sudija i dr.). Pored osnovnih kvalifikacija neophodno je da završe dodatnu specifičnu obuku za medijaciju. Detaljniji uslovi navedeni su u Upustvu za promociju medijacije (Richtlinien zur Förderung von Mediation, 2004)⁴. Preporučuje se da u ko-medijatorskom timu bude zastupljena spolna ravnopravnost i da se svaki tim registruje u jednoj od pet od grupacija⁵ a

² Član 95. stav 1a. Zakona o vanparničnom postupku (Ausserstreitgesetz).

³ Qualitätsstandards und Empfehlungen für die Beratung von Eltern nach § 95 Abs. 1a AußStrG über die speziellen aus der Scheidung resultierenden Bedürfnisse ihrer minderjährigen Kinder – Prevod: Standardi kvalitete i preporuke za savjetovanje roditelja prema članu 95. Zakona o vanparničnom postupku o specifičnim potrebama maloljetne djece proisteklim iz razvoda braka (Prevod: Nusreta Salić)
https://www.justiz.gv.at/web2013/file/2c948485398b9b2a013c862f69fd2d7a.de.0/beilage_1_qualit%C3%A4tsstandards_und_empfehlungen_f%C3%BCr_die_beratung_von_eltern.pdf

⁴ Upustvo je objavljeno od Ministarstva za socijalnu sigurnost, generacije i zaštitu potrošača (Bundesministerium für soziale Sicherheit, Generationen und Konsumentenschutz). Dostupno na <https://www.bmfj.gv.at/familie/trennung-scheidung/mediation.html>, pristup dana 01.05.2016. godine.

⁵ Grupacija predstavlja registrovano i ovlašteno pravno lice.

autorizacija za medijaciju prolazi provjeru kod Ministarstva. Lista ko-timova je javno dostupna i medijaciju je moguće realizovati na 29 svjetskih jezika, što ukazuje na činjenicu da je potreba za medijacijom prepoznata i da ima značaj u društvu. Najnovije dopune, za oba instituta, usvojene su 2013. godine. Ozbiljnost prilikom donošenja podzakonskih akata u određivanju konkretnih, preciznih i adekvatnih uslova za izbor stručnih lica koja trebaju i mogu raditi sa porodicama i djecom ukazuje na svijest društva o ovome veoma bitnom mehanizmu u postizanju sporazuma.

2.2.POSTUPAK POSREDOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Porodični zakon Republike Hrvatske usvojen je krajem 2015. godine sa načelom poticanja sporazumnog rješavanja porodičnih odnosa uz učešće svih onih koji porodici pružaju stručnu pomoć ili odlučuju o porodičnim odnosima (Član 9). Bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete dužni su prije pokretanja sudskog postupka radi razvoda braka sudjelovati u obaveznom savjetovanju (Član, 54). Ako se bračni drugovi namjeravaju razvesti na temelju sporazuma, dužni su sastaviti plan o zajedničkoj roditeljskoj brizi iz članka 106. Ukoliko ne sastave plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi do okončanja obaveznog savjetovanja, bračni drugovi su dužni pristupiti prvom sastanku obiteljske medijacije. Bračni drug koji ne pristupi prvom sastanku obiteljske medijacije ne može podnijeti tužbu radi razvoda braka.

2.2.1 Obavezno savjetovanje

Porodični zakon Republike Hrvatske određuje vrste obaveznog savjetovanja: prije razvoda braka i prije bilo kojeg sudskog postupka (član, 322). Pokreće se na lični zahtjev bračnih supružnika a provodi ga stručni tim centra za socijalni rad (član, 323). Nakon provedbe podnosi se izvještaj (član 324) o spremnosti na sporazum, spremnosti na učešće u porodičnoj medijaciji, ako ostaju pri razvodu – pitanje plana o zajedničkoj roditeljskoj brizi, i posljedicama njegova nedonošenja te ocjena mogućnosti ravnopravnog sudjelovanja u postupku porodične medijacije (ukoliko je u pitanju prisustvo nasilja u porodici). Ukoliko ne postignu sporazum u obaveznom savjetovanju centar za socijalni rad predlaže da se pokušaju dogovoriti u porodičnoj medijaciji, jer u suprotnom o svemu odlučuje sud (Član 324).

2.2.2. Porodična medijacija

Porodična medijacija je postupak u kojem članovi porodice sudjeluju dobrovoljno. Obavezan je prvi sastanak porodične medijacije prije pokretanja postupka radi razvoda braka (Član 331). Porodična medijacija je postupak u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz porodičnih odnosa uz pomoć jednog ili više porodičnih medijatora (Član 331, stav 1). Porodični medijator je nepristrana i posebno educirana osoba koja je upisana u registar obiteljskih medijatora (Član 331, stav 2). Glavna svrha postupka porodične medijacije je postizanje plana o zajedničkoj roditeljskom staranju i drugih sporazuma u vezi s djetetom. Uz ostvarenje te svrhe u postupku obiteljske medijacije stranke se mogu sporazumjeti i o svim drugim spornim pitanjima imovinske i neimovinske naravi (Član 331, stav 3). Prema navedenim zakonskim odredbama hrvatskog i austrijskog zakonodavstva o porodičnom posredovanju može se zaključiti da se posredovanje odvija u dva nivoa i to prvi obavezni u vidu porodičnog savjetovanja a drugi dobrovoljni, koji je ostavljen kao rezerva na volju i potrebu roditelja da se vansudski dogovaraju. Zanimljivo je da je nivo obaveznog savjetovanja u susjednoj nam državi ostavljen u nadležnosti centara za socijalni rad, dok se medijacijom mogu baviti ostali stručnjaci iz oblasti porodične medijacije.

3. PORODIČNO POSREDOVANJE U ODREĐENIM MEĐUNARODNIM DOKUMENTIMA

Najznačajniji dokument koji je u potpunosti posvećen porodičnom posredovanju je Preporuka Vijeća Europe R (98) 1. Razlozi donošenja Preporuke, prema Alinčić (1999), se oslanjaju na pozitivne rezultate posredovanja i iskustva određenih zemalja u kojima se došlo do saznanja da posredovanje omogućava poboljšanje u ophođenju među članovima porodice, smanjuje sukobe među stranama u sporu, dovodi do miroljubivih dogovora, osigurava neprekinute lične susrete između roditelja i djece, smanjuje socijalnu i ekonomsku cijenu razvoda braka članovima porodice i državi i skraćuje vrijeme potrebno za rješavanje sukoba.

Prema odredbama Preporuke u tački 1.1. primjena porodičnog posredovanja moguća je u svim sporovima (razmiricama) među članovima porodice, neovisno o prirodi njihove veze koja se može odnositi na srodstvo po krvi, brak, život u porodičnoj zajednici. Uvažavajući kulturološke razlike, nacionalnim pravima je ostavljeno da detaljnije određuju postupak posredovanja i da mogu odrediti (i)

specifične sadržaje ili slučajeve na koje se porodično posredovanje može primijeniti (tač. I.). U okviru organizacijskih pitanja preporučuje se da posredovanje u principu ne bude prisilno i da države slobodno izaberu hoće li posredovanje organizirati i omogućiti u javnom ili u privatnom sektoru. Bitno je da osiguraju odabir, usavršavanje i stručnost posrednika i da posrednici postignu i održavaju određene standarde (tač. II.) (Alinčić, 1999).

Nadalje prema Preporuci R 98, države bi trebale osigurati da se postupak posredovanja vodi u skladu s deset posebno predloženih (užih) principa:

1. posrednik je nepristran u odnosu na strane u sporu;
2. posrednik je neutralan u pogledu ishoda postupka posredovanja;
3. posrednik poštuje gledišta stranaka i štiti jednakost njihova pregovaračkog položaja;
4. posrednik nije ovlašten nametnuti rješenje strankama;
5. uvjeti za provedbu posredovanja moraju biti takvi da jamče privatnost;
6. rasprave o posredovanju su povjerljive i ne smiju se kasnije koristiti, osim ako stranke daju pristanak ili u slučajevima kad to dopušta nacionalno pravo;
7. posrednik će, u odgovarajućim slučajevima, obavijestiti stranke o mogućnostima da koriste bračno savjetovanje ili druge oblike savjetovanja kao put rješavanja bračnih ili obiteljskih problema;
8. posrednik će voditi računa o dobrobiti i najboljim interesima djece, roditelje će poticati da pomno paze na potrebe djece i podsjećati ih na njihovu glavnu odgovornost za dobrobit njihove djece i na potrebu da djecu obavještavaju i savjetuju se s njima;
9. posrednik će posebno obratiti pažnju na to je li se u prošlosti dogodilo nasilje ili se među strankama može dogoditi u budućnosti te kakav bi to učinak moglo imati na pregovaračke pozicije stranaka; on mora razmotriti je li u tim okolnostima postupak posredovanja primjeren;
10. posrednik može davati pravne obavijesti, ali ne smije davati pravne savjete. U odgovarajućim slučajevima može obavijestiti stranke o mogućnostima da se savjetuju s odvjetnikom ili kojim drugim svrsishodnim stručnjakom (tač. III.) (Alinčić, 1999).

Pored Preporuke Vijeća Evrope R 98, značajni dokumenti koji se na nju naslanjaju su:

1. Memorandum s objašnjenjima 2 (Council of Europe, Strasbourg, DIR/JUR Š98Ć4).

2. Preporuka Vijeća Evrope 1639 (2003 prema Bubić, 2011: 1)
3. Osnovni standardi za obuku u porodičnom posredovanju (Bubić, 2011: 1)
4. Evropska komisija je 2002. godine predstavila Zelenu knjigu o alternativnim načinima rješavanja sporova. Knjiga je inicirala široku raspravu među zainteresovanim stranama o tome kako najbolje promovisati alternativne načine rješavanja sporova u Evropi.
5. Evropski kodeks o ponašanju posrednika, juli 2004
6. Direktiva 2008/52/EC Evropskog parlamenta i Vijeća o nekim aspektima posredovanja u građanskim i trgovačkim predmetima (od 21. maja 2008.)

Prema Direktivi 2008/52/EC primjena porodičnog posredovanja moguća je u svim sporovima (razmiricama) među članovima porodice, neovisno o prirodi njihove veze (srodstvo po krvi, brak, život u porodičnoj zajednici, kako ga definiira nacionalno pravo i sl.). Države mogu odrediti (i) specifične sadržaje ili slučajeve na koje se obiteljsko posredovanje može primijeniti (tač. I.).

4. POSREDOVANJE U PORODIČNOM ZAKONODAVSTVU BOSNE I HERCEGOVINE

Razlozi izmjene porodičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine proistekli su iz potrebe da se ono uskladi sa međunarodnim dokumentima koji čine sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine, Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i Ustava Republike Srpske. Entitetski subjekti su se obavezali da će osigurati primjenu međunarodnih dokumenata u ovoj oblasti te izmjeniti ili uvesti odredbe koje će dovesti do potrebnih usaglašavanja (Dunum, 2009:71). Porodično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine određeno je na entiteskim nivoima: Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (PZFBiH), Porodični zakon Republike srpske (PZRS) i Porodični zakon Brčko distrikta (PZBD). Posredovanje kao institut je različito normirano navedenim zakonima ali, i pored različitosti, zajednička im je karakteristika da predstavljaju obavezan preduslov za razvod braka, te da ima dvije glavne funkcije: mirenje i sporazum. U svrhu boljeg razumijevanja porodičnog pravnog određenja posredovanja u radu će se nastojati dati odgovori na sljedeća pitanja: Ko podnosi zahtjev za posredovanjem? Ko je nadležan za provođenje postupka posredovanja/mirenja? Posredovanje ili mirenje, kad se pokreće i koji su mu ciljevi?

Porodičnim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine 2005. godine reformisan je institut mirenja uvođenjem instituta posredovanja kao obligatornog uslova za pokretanje brakorazvodnog postupka čime institut posredovanja dobija karakter procesne pretpostavke. (PZ FBiH: član 45, stav 1). PZRS zadržava raniji termin mirenje bračnih supružnika i obavezno je prije pokretanja postupka razvoda braka (PZ RS, član 57). PZBD definisanju ovog instituta prilazi i s aspekta mirenja i posredovanja (član 42-45) uz uvažavanje njihovih različitih sadržaja i realizuje se u brakorazvodnom procesu na zahtjev suda. Terminološka analiza važećih propisa pokazuje da se izmjenom instituta mirenja u institut posredovanja sadržaj i smisao postupka nisu značajno izmijenili u kontekstu odredbe izmirenja. Važeća odredba instituta posredovanja sporazum⁶ i izmirenje⁷ određuje kao svoj cilj, što je bio fokus i u institutu mirenja. Zakonodavno rješenje upućuje prvo na činjenicu da se trebaju pokušati spoznati uzroci koji su doveli do poremećnosti bračnih odnosa, nastojati otkloniti uzroci i izmiriti supružnike. I drugo, upoznati bračne drugove s pravnim i psihosocijalnim posljedicama razvoda braka uz rješavanje ličnih i imovinskih odnosa te postizanje sporazuma. Prva faza bi se bez značajnije analize mogla nazvati fazom mirenja, a druga je pokušaj rješavanja pitanja koja se tiču posljedica razvoda braka.

Kada je u pitanju nadležnost za posredovanje, prema odredbama PZFBiH i podzakonskim aktima koji detaljnije određuju uslove za izbor pravnih i fizičkih lica za posredovanje, centar za socijalni rad (dalje u tekstu CZSR) je samo jedno od pravnih lica koje može biti ovlašteno da posreduje, (ukoliko među svojim uposlenicima ima zaposlenu osobu sa odgovarajućom visokom stručnom spremom).

Prema Pravilniku uvjeti koje mora ispuniti fizička i pravna osoba ovlaštena za posredovanje između bračnih partnera prije pokretanja postupka za razvod braka (“Službene novine Federacije BiH”, broj 5/06) su: da je državljanin Bosne i Hercegovine, da je poslovno sposobna, da je zdravstveno sposobna, da ima položen stručni ispit u struci, da raspolaže odgovarajućim prostorom (prostorija za rad sa bračnim partnerima, čekaonica i zaseban sanitarni čvor) koji mora udovoljavati

⁶ „Ako se u postupku posredovanja bračni partneri ne izmire, ovlašćena osoba nastojaće da se oni sporazumiju o tome sa kim će živjeti njihovo maloljetno dijete ili dijete nad kojim se ostvaruje roditeljsko staranje nakon punoljetstva, o njegovim osobnim odnosima sa roditeljem sa kojim neće živjeti, o njegovom izdržavanju i o ostalim sadržajima roditeljskog staranja“. (PZFBiH, član 50. stav 1.) „Postizanje dogovora o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju zajedničke maloljetne djece, supružničkom izdržavanju, podjeli zajedničke imovine, vraćanju poklona i svim drugim pitanjima od značaja za supružnike, njihovu maloljetnu djecu, bračnu i porodičnu zajednicu koja se gasi. (PZRS, Član 61); Sporazum o zaštiti, odgoju i izdržavanju zajedničke djece (PZBD, član 45)

⁷ „Otkloniti uzroke koji su doveli do poremećaja bračnih odnosa i izmiriti bračne partnere (PZ FBiH, Član 48, stav1); Pokušaj mirenja bračnih supružnika (PZRS, Član 58); „...izmirenje bračnih partnera“ (PZBD, Član 44)

minimalnim sanitarnotehničkim i higijenskim uvjetima uz osiguran pristup osobama s invaliditetom u kolicima, da ima visoku stručnu spremu (filozofski fakultet - odsjek za psihologiju, pravni fakultet, fakultet političkih nauka - odsjek socijalnog rada) i najmanje tri godine rada u struci (čl. 2 Pravilnika). Pravna osoba koja provodi posredovanje mora ispunjavati sljedeće uvjete: raspolagati odgovarajućim prostorom (prostorija za rad s bračnim partnerima, čekaonica i zaseban sanitarni čvor), koji mora udovoljavati minimalnim sanitarno-tehničkim i higijenskim uvjetima uz osiguran pristup osobama s invaliditetom u kolicima, imati zaposlenog jednog ili više stručnih radnika visoke stručne spreme (filozofski fakultet - odsjek psihologije, pravni fakultet, fakultet političkih nauka - odsjek socijalnog rada) s položenim stručnim ispitom u struci i najmanje tri godine radnog iskustva u struci (čl. 3.). Posredovanje ne može provoditi osoba protiv koje se vodi istražni ili kazneni postupak ili je pravomoćno osuđena za kazneno djelo protiv života i tijela, protiv dostojanstva ličnosti i morala, protiv braka, obitelji, te osobe kojima je izrečena zaštitna mjera sukladno odredbama Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji ("SN FBiH", broj 22/05).

Prema istraživanju⁸ jedan od CZSR u TK-a ne ispunjava uslove za posredovanje jer nema uposlenih stručnih radnika sa visokom stručnom spremom. U Republici Srpskoj i Brčko Distriktu posredovanje je u nadležnosti centara za socijalni rad kao organa starateljstva, što značajno olakšava situaciju. Uloga organa starateljstva je veoma značajna jer sud u svakoj brakorazvodnoj parnici, zahtijeva mišljenje i prijedlog organa starateljstava kad je u pitanju povjeravanje djeteta, izdržavanje, kontaktiranje, kao lični odnosi ali i pitanje imovinskih odnosa.

Prema PZFBiH zahtjev za posredovanje su dužni podnijeti bračni partner ili oba bračna partnera koji imaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsko staranje, kao i za vrijeme trudnoće žene, fizičkom ili pravnom licu ovlaštenom za posredovanje (Član 45 st. 1). Rok za pokretanje postupka je 8 dana, za okončanje postupka posredovanja dva mjeseca, a u naročito opravdanim slučajevima to se može produžiti za jedan mjesec (Član 51 st.2 i 39). Prema PZRS mirenje je obavezno za bračnog partnera ili oba bračna partnera koji imaju maloljetnu djecu ili usvojenu djecu. Zahtjev se podnosi organu starateljstva koji u roku od 30 dana treba zakazati prvo ročište za mirenje, a koje treba da se okonča u toku 6 mjeseci (PZ RS, Član 57-59). Pitanje obaveznosti se isto tretira i u PZBD, s tim da u njemu nisu određeni rokovi za mirenje bračnih partnera.

⁸ Istraživanje je sprovedeno u maju 2016. godine na području Tuzlanskog kantona u 7 CZSR i sa jednim fizičkim licem koje je ovlašteno za posredovanje. Metoda istraživanja je ispitivanje sa tehnikom intervjua za koji je korišten instrument – osnova za razgovor.

U pogledu mjesne nadležnosti „zahtjev za posredovanje podnosi se ovlaštenoj osobi na čijem području podnositelj zahtjeva ima prebivalište, odnosno boravište, ili na čijem su području bračni partneri imali posljednje zajedničko prebivalište“ (PZFBiH Član 46 st.1) ili „izuzetno, bračni partneri mogu podnijeti zahtjev za posredovanje ovlaštenoj osobi izvan mjesta svog prebivališta, odnosno boravišta“ (PZFBiH Član 46 st. 2). „Za mirenje je mjesno nadležan organ starateljstva na čijem području tuženi ima prebivalište, odnosno boravište, ili organ starateljstva na čijem su području supružnici imali svoje posljednje zajedničko prebivalište“ (PZ RS Član 58).

Posredovanje se ne mora pokretati ukoliko je boravište bračnog partnera nepoznato duže od šest mjeseci, ako je nesposoban za rasuđivanje, ukoliko mu je oduzeta poslovna sposobnost (PZRS, PZBD, PZFBiH), ako partner živi u inostranstvu (PZRS, PZBD).

Prema navedenim zakonskim odredbama hrvatskog i austrijskog zakonodavstva o porodičnom posredovanju može se zaključiti da se posredovanje odvija u dva nivoa i to prvi obavezni u vidu porodičnog savjetovanja a drugi dobrovoljni, koji je ostavljen kao rezerva na volju i potrebu roditelja da se vansudski dogovaraju. Zanimljivo je da je nivo obaveznog savjetovanja u susjednoj nam državi, ostavljen u nadležnosti centara za socijalni rad, dok se medijacijom mogu baviti ostali stručnjaci iz oblasti porodične medijacije.

4.1. Uloga organa starateljstva u porodičnom posredovanju

Porodično posredovanje je značajno povezano sa socijalnim radom jer se u svim područjima socijalnog rada i s različitim korisnicima sukobi vrlo često javljaju kao uzroci i kao posljedice različitih socijalnih problema na društvenom, porodičnom i individualnom nivou, i to u svim životnim razdobljima (Duman, 2007). Značaj organa starateljstva koji se odnosi na porodično posredovanje u širem smislu naveden je i normiran odredbom člana 5. stav 1. PZ FBiH: “Za pružanje stručne pomoći i zaštite prava i interesa djeteta i ostalih članova porodice, za rješavanje sporova između članova porodice, kao i u svim slučajevima poremećenih porodičnih odnosa nadležan je centar za socijalni rad kao organ starateljstva, sud i osoba ovlaštena za posredovanje“. Uloga organa starateljstva vezana za posredovanje prije i tokom razvoda braka, što je i fokus ovog rada, različito je normirana u domaćem porodičnom zakonodavstvu. U PZFBiH organ starateljstva je jedan u širokoj paleti ovlaštenih

pravnih i fizičkih lica, što u ranijem Porodičnom zakonu nije bio slučaj. Za razliku od PZFBiH, u PZRS (Član 57) i PZBD (Član 42) organ starateljstva je jedini ovlašten za posredovanje odnosno mirenje bračnih supružnika. Kada bračni partneri organu starateljstva ili drugom ovlaštenom licu za posredovanje podnesu zahtjev za posredovanjem zajedničko u određenju za sve entitetske zakone je da se prvo pokuša mirenje supružnika⁹. Nakon pokušaja mirenja, ukoliko bračni partneri ostanu pri odluci da se razvedu, uloga ovlašćene osobe je da posreduje u postizanju sporazuma oko njihove maloljetne djece, te o ostvarivanju roditeljskog staranja, izdržavanju djeteta, uvjetima i načinu održavanja ličnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta sa roditeljem koji ne ostvaruje roditeljsko staranje i izdržavanju bračnog partnera. (PZFBiH, Član 50 stav 1). Iako navedene odluke nemaju obavezujući karakter, sud će iste, ukoliko su u interesu djeteta, prihvatiti. Porodični zakon Republike Srpske uvodi u postupak mirenja i pokušaj sporazuma o imovinskim pitanjima, kao što je podjela zajedničke imovine, supružansko izdržavanje, vraćanje poklona: „U postupku mirenja organ starateljstva imajući u vidu interese djece nastojeće da se bračni supružnici sporazumiju o zaštiti, vaspitanju i izdržavanju zajedničke maloljetne djece, supružanskom izdržavanju, podjeli zajedničke imovine, vraćanju poklona i svim drugim pitanjima od značaja za supružnike, njihovu maloljetnu djecu, bračnu i porodičnu zajednicu koja se gasi (PZRS, Član 61); „Ako se u postupku pred Organom starateljstva bračni partneri ne izmire, Organ starateljstva nastojat će da se sporazume o zaštiti, odgoju i izdržavanju zajedničke maloljetne djece.“ (PZBD, Član 45)

Ukoliko bračni partneri ne postignu sporazum ili isti nije u interesu djeteta (ukoliko je posredovalo drugo pravno ili fizičko lice u FBiH) organ starateljstva će na zahtjev ovlaštene osobe da odluči o ovim pitanjima, što organ starateljstva može uraditi i po službenoj dužnosti. Njegova odluka važi samo do pravosnažnosti odluke o razvodu braka (stavovi 2. i 3. člana 50. PZ FBiH). Na ovaj način zakonodavac je osigurao zaštitu najboljeg interesa djeteta za vrijeme trajanja brakorazvodnog postupka, ali u praksi se javljaju problemi oko mehanizama izvršenja. Istraživanje¹⁰ koje je provedeno u svrhu pisanja ovog rada pokazalo je da se privremene mjere

⁹ „U postupku posredovanja ovlašćena osoba nastojat će ukloniti uzroke koji su doveli do poremećaja bračnih odnosa i izmiriti bračne partnere.“ (PZFBiH, Član 42, stav 1); „Na ročištu za pokušaj mirenja organ starateljstva pokušat će da izmiriti bračne partnere“ (PZBD, Član 44); „Na ročištu za mirenje organ starateljstva pokušaćće izmiriti bračne supružnike...“

¹⁰ Istraživanju je realizovano u Tuzlanskom kantonu u pet centara za socijalni rad i sa jednim ovlaštenim posrednikom-socijalnim radnikom u svojstvu fizičkog lica. Istaživanje je provedeno korištenjem metode ispitivanja, uz tehniku intervjua sa unaprijed pripremljenim instrumentom – osnovom za razgovor.

donose najčešće na zahtjev ovlaštene osobe, a po službenoj dužnosti ga organ starateljstva rijetko donosi.

Dešava se da izričemo privremene mjere ali samo na zahtjev službenog lica. Nedavno je advokat podnio zahtjev za izricanjem mjera jer je majka zabranjivala ocu kontaktiranje. (Socijalni radnik 1)

U toku postupka za razvod braka obaveza suda je da u saradnji s organom starateljstva zaštititi interes djeteta čiji se roditelji razvode (članovi 281 – 284. PZ FBiH, član 73. PZ RS i članovi 256 – 258. PZ BD). Primjenom kriterija primjerenih svakom pojedinačnom slučaju utvrdit će se najbolji interes djeteta i na njemu zasnovati odluka o tome s kim će dijete živjeti i o održavanju ličnih odnosa i neposrednih kontakata (Bubić, 2013). Organ starateljstva je dužan na zahtjev suda pribaviti sve podatke od značaja za brakorazvodnu parnicu, u zaštiti prava i interesa djece, te zahtijeva mišljenje i prijedlog organa starateljstava kad je u pitanju povjeravanje djeteta, izdržavanje, kontaktiranje, kao lični odnosi ali i pitanje imovinskih odnosa. Konačna odluka o tome s kojim roditeljem će živjeti dijete uređena je na različit način: u Federaciji BiH i Brčko Distriktu su u nadležnosti suda, dok je u Republici Srpskoj nadležnost podijeljena između suda i organa starateljstva, tako da je sud nadležan za odlučivanje u slučaju donošenja odluke o prestanku braka, a izvan toga odlučuje organ starateljstva (Bubić, 2013).

4.2. Postupak posredovanja u podzakonskim aktima

Nakon izmjena PZFBiH 2005. Godine, uvođenjem instituta posredovanja članom 45. stav 2. određeno je da će federalni ministar za rad i socijalnu politiku u roku od 30 dana od stupanja na snagu Zakona propisati uslove koje mora ispuniti fizičko i pravno lice za dobijanje ovlaštenja za provođenje postupka posredovanja. Nadalje, u istom članu se navodi da će izbor fizičkog i pravnog lica koje ispunjava uslove izvršiti federalni ministar rada i socijalne politike na osnovu javnog poziva objavljenog u dnevnoj štampi. Kako saznajemo od stručnih lica koja su uposlenici Federalnog Ministarstva za rad i socijalnu politiku Federacije Bosne i Hercegovine poziv je još otvoren. Slijedom stvari, popis izabranih lica trebao bi, prema istom članu, biti dostavljen Federalnom ministarstvu pravde, koji oni ni do dana pisanja rada nisu imali¹¹. Imajući u vidu činjenicu da je Porodični Zakon Federacije Bosne i

¹¹ 12.05.2016. godine obavljen je telefonski razgovor sa stručnim saradnikom iz Federalnog ministarstva pravde.

Hercegovine usvojen 2005. godine, *Pravilnik o uvjetima koje mora ispuniti fizička i pravna osoba ovlaštena za posredovanje između bračnih partnera prije pokretanja postupka za razvod braka* donesen je godinu dana kasnije. Navedena činjenica upućuje na zaključak da u Federaciji Bosne i Hercegovine postupak posredovanja, kao preduslov za pokretanje brakorazvodne parnice, nije bilo moguće realizovati. U detalje ovog problema se neće ulaziti ali se može indirektno zaključiti da je to odugovlačenje donošenja pravila u stvari odraz shvatanja važnosti instituta posredovanja.

Važno problemsko pitanje koje je izazvalo velike polemike prilikom donošenja PZFBiH predstavlja pitanje ko sve može biti izabran i ovlašten za provođenje postupka posredovanja, odnosno kome može biti povjereno da obavlja ovaj izuzetno zahtjevan i osjetljiv posao. Uvjeti za izbor ovlaštenog fizičkog ili pravnog lica su definisani uopćeno, što ne pruža nadu za profesionalno, uspješno i efikasno vođenje i okončanje postupka posredovanja. Evidentno je i nedovoljno precizno, nepotpuno, neadekvatno normiranje u vezi sa obukom, ulaznom i kontinuiranom edukacijom posrednika. Problem normativnog uređenja uloge posrednika prepoznaje i Duman (2007) i smatra da se prema važećim propisima za posredovanje mogu angažovati različiti profili stručnjaka koji ne bi bili u stanju prepoznati brakorazvodne uzroke, a kamoli raditi na njihovom otklanjanaju. Pitanje kojem licu dati ovlaštenje da bude posrednik/miritelj predstavlja najvažniji segment cjelokupnog postupka posredovanja/mirenja. Od izbora lica koja će obavljati ovu funkciju zavisi, u velikoj mjeri, uspjeh samog postupka (Duman, 2009: 79). Navedeni problem se iskristalisao i u istraživanju koje je za svrhe pisanja ovog rada realizovano u Tuzlanskom kantonu sa pet uposlenika centara za socijalni rad i jednim ovlaštenim posrednikom - socijalnim radnikom u svojstvu fizičkog lica. Istraživanje je provedeno koristeći metodu ispitivanja, uz korištenje tehnike intervjua sa unaprijed pripremljenim instrumentom – osnovom za razgovor.

Na pitanje: *Kakvo je Vaše mišljenje o zakonskim/podzakonskim aktima (pravilnicima) koje se odnose na uslove za izbor posrednika?* ispitanici su dali sljedeće odgovore:

Socijalni radnik 1: *Nepravедno. Neprofesionalno. Dok se nije plaćalo, nije bilo ni interesantno... advokati jednostavno nisu kompetentni da to rade... naplata je ključni element...*

Pravnica: *Nije adekvatno. 35 godina radim u CZSR i smatram da posredovanje trebaju raditi stručni radnici tj. pomagačke profesije... Mi to radimo u timu... i uvijek*

nam je prvo u fokusu mirenje... kad iscrpimo sve mehanizme, tek tada idemo na konačni sporazum.

Socijalni radnik 2: *Ne sviđa mi se... oni to rade kao sudski proces, čisto pravno, jedno ročište... najčešći se ne postigne sporazum jer to formalno rade... niko osim stručnog tima... mi radimo već sa na uklanjanju uzroka, prepoznavanju, idemo u porodicu...*

Fizičko lice - socijalni radnik: *Mislim da je proširen sa ljudima koji nisu dovoljno educirani te nisu iz područja psihosocijalnog rada... svi ostali su nelojalna konkurencija zbog lakšeg pristupa stranke... njima dolaze zbog tužbe i onda ih se upućuje na kolege advokate kojima često nije u interesu da se postigne sporazum, zbog zarade njihovih kolega... kao začarani krug.*

Direktor, socijalni radnik 1: *Nemam ja ništa protiv ikoga... ali mi to uspješnije radimo sa strankama, jer radimo sa porodicama... a kod nas su recimo advokati prepoznali da CZSR treba to da radi...*

Direktor, socijalni radnik 2: *Trebali biste vidjeti njihov zapisnik koji sačine nakon završenog posredovanja, koji dobijemo od suda... za plakati...*

Sljedeći evidentan problem se odnosi na *Pravilnik o osnovnim elementima koje mora sadržavati stručno mišljenje u postupku posredovanja prije pokretanja postupka za razvod braka* jer je u Pravilniku određeno da stručno mišljenje mora sadržavati sljedeće elemente: dokaz o ovlaštenju za posredovanje, socijalnu anamnezu za supružnike, podatke o dinamici odnosa u porodici i procjenu održavanja porodičnih odnosa u porodici. Nameće se pitanje da li je realno očekivati da lica koja se biraju po generalno nedorečenom i nepotpunom Pravilniku za izbor posrednika, mogu ispuniti zahtjeve Pravilnika o osnovnim elementima stručnog mišljenja? Određeni uslovi za izbor posrednika podložni su kritici jer ne garantuju uspješno, kompetentno vođenje postupka posredovanja.

Uvjeti su definisani uopćeno, što ne pruža nadu za profesionalno, uspješno i efikasno vođenje i okončanje postupka posredovanja. Složeni proces zahtijeva dodatne obuke i kompetencije te nepohodno dopunjavanje Pravilnika kojim će se normirati posebni uslovi vezani za kvalifikacije posrednika, kao i obavezu ulazne, dodatne i kontinuirane edukacije. Da edukacije nema potvrđuju i rezultati našeg istraživanja. Na pitanje da li imaju obavezu da se dodatno educiraju i da li to čine, odgovori ispitanika su bili uglavnom isti. Aktom o ovlaštenju nije im stavljeno u obavezu da se educiraju, što je bilo i očekivati s obzirom da se u Pravilniku o uslovima, osim ulaznih, bazičnih kvalifikacija visoke stručne sprema, ne određuje nikakva obaveza dodatne niti kontinuirane edukacije a kamoli supervizije. Iako su

porodični odnosi veoma osjetljivo područje, štaviše, spadaju u red najkompleksnijih društvenih odnosa¹², neograničeno trajanje izdatog ovlaštenja za posredovanje je značajan pokazatelj koliko su zakonski i podzakonski akti neadekvatni i nekonzistentni. Poređenja radi, svaki oblik licenciranja, npr. licenca za planinarskog vodiča, podliježe vremenskom okviru (dvije godine), u kojem se vodiči moraju kontinuirano obrazovati i ispuniti norme predviđene usvojenim pravilnicima, kako bi licenca mogla biti produžena.

Nadalje u tački II Preporuke R 98 u vezi sa organizacijom posredovanja, države članice su obavezane da osiguraju prikladne mehanizme koji će obezbijediti odgovarajuću proceduru za izbor, obuku i kvalifikaciju posrednika te da uspostave i održavaju standarde za posrednike.

Prema Preporuci 1639 (2003) posrednik mora biti posebno educiran i obučan i mora ispunjavati uslove za izbor, čije postojanje se utvrđuje u postupku njegovog izbora. Zahtijeva se da bude stručan i da raspolaže znanjima o posredovanju, pa se zato mora obučavati putem treninga i stalnog obnavljanja znanja i vještina. Posebna pažnja se mora usmjeriti na obuku, službenu autorizaciju i superviziju rada posrednika. Prema austrijskom zakonodavstvu uslovima za licenciranje savjetnika i medijatora pridaje se puno značaja i uređuju ga dva različita podzakonska akta sa detaljnim uslovima koji su u skladu sa Preporukama (R98 i 1639).

¹² Prof. dr. Udžejna Habul, na predavanju III ciklusa studija, iz predmeta Porodično pravo u socijalnom radu, dana 15. 04. 2016.

ZAKLJUČAK

Teorijska i empirijska analiza postupka porodičnog posredovanja ukazuje na činjenicu da je postupak neophodno reformisati u zakonskim i podzakonskim aktima koji ga uređuju. Postupak posredovanja u velikoj mjeri zavisi od lica kojem je dato ovlaštenje da posreduje, što ukazuje na činjenicu da vođenje posredovanja treba „dati u ruke“ onima koji su dovoljno kompetenti da se bave tako delikatnim, važnim i humanim poslom. Postizanjem sporazuma u provođenju postupka posredovanja obezbjeđuju se uslovi da se zaštite najbolji interesi djeteta, ali i da se postigne sporazum o svim posljedicama razvoda braka. Posredovanje, dakako, daje i šansu za produženje porodične zajednice. Istraživanje koje je provedeno je pokazalo da podzakonski akti svojim nepreciznim, nedorečenim i uopćenim odredbama komplikuju provedbu postupka posredovanja. Prema iskazima ispitanika provođenje postupka posredovanja od strane ovlaštenih posrednika je najčešće formalni pokušaj odnosno formalno ispunjavanje zakonom određenih preduslova za razvod braka. Ispitanici su mišljenja da proširenje ovlaštenja za postupak posredovanja nije adekvatno rješenje jer proces posredovanja/mirenja je kompleksan i zahtjevan posao koji neminovno uključuje i potrebu za poznavanjem psihosocijalnog rada (što je i određeno Pravilnikom o osnovnim elementima koje mora sadržavati stručno mišljenje u postupku posredovanja prije pokretanja postupka za razvod braka). Kao veliki problem vide nedostatak kompetencija, što je u suprotnosti sa međunarodnim standardima za licenciranje posrednika/medijatora. Edukacija (bazična, ulazna, kontinuirana) je osnovni uslov za ovlaštenje i licenciranje posrednika. Odveć generalno definisani uslovi za izbor posrednika podložni su kritici jer ne garantuju uspješno i kompetentno vođenje postupka posredovanja. Složeni proces zahtijeva dodatne edukacije i kompetencije kao i dopunjavanje Pravilnika. Uloga posredovanja u praksi ispitanika sa područja Tuzlanskog kantona je pokazala slabosti i propuste u uređenju ove ustanove u Porodičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine i podzakonskim aktima.

LITERATURA

1. Alinčić, Mira (1999), „Europsko viđenje postupka obiteljskog posredovanja“, *Revija za socijalnu politiku*, 6 (3-4), str. 227-240.
2. Bubić, Suzana (2013), „Standard “najbolji interes djeteta” i njegova primjena u kontekstu ostvarivanja roditeljskog staranja“ u: Zbornik radova: „*Najbolji interesi djeteta u zakonodavstvu i praksi*“. Mostar, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru.
3. Bubić, Suzana (2011), “Ustanova porodičnog posredovanja u evropskom, njemačkom i domaćem pravu“, *Nova Pravna Revija Časopis za domaće, njemačko i europsko pravo*, br. 2/2011, str. 16-29.
4. Despotović Stanarević, Vera (2009), „Sistemska pristup kao teorijsko-iskustveni okvir u porodičnoj medijaciji“, u: Džamonja Ignjatović, Tamara i Žegarac, Nevenka. eds (2009), *Teorijske osnove medijacije: perspektive i doprinosi*, Beograd, Centar za primijenjenu psihologiju
5. Dorontić, Nikola, Mirsada Poturković, Aleksandar Živanović, Maida Kovačević, Zora Balutović Kremenović (2008), *Mogućnosti primjene porodične medijacije*, Banjaluka, Save The Children
6. Duman, Džamna (2007), „Normativni okvir porodičnog posredovanja u pravu Evrope unije i Vijeća Evrope“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, L-2007, 99-113.
7. Duman, Džamna (2009), „Institut posredovanja u Porodičnom zakonodavstvu BiH“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, decembar 2009, vol. 53, 71-91.
8. Duman, Džamna (2012), „Modeli posredovanja“, *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu*, Vol. 55, decembar 2012, str.135-146.
9. Duman, Džamna, Midhat Izmirlija (2007), „Legislativna reforma u BiH (II): Institut posredovanja u Porodičnom zakonu FBiH“, Sarajevo: Puls demokratije (online)
10. Džamonja Ignjatović, Tamara, Nevenka Žegarac (2009), *Teorijske osnove medijacije: perspektive i doprinosi*. Beograd: Centar za primijenjenu psihologiju
11. Krešić, Boris (2014).“Određivanje visine izdržavanja u praksi Centra za socijalni rad Tuzla“, *Zbornik radova - drugi međunarodni naučni skup “Dani porodičnog prava”*, Mostar, 2014., 130-141
12. Majstorović, Irena (2007), „Posredovanje prije razvoda braka: hrvatsko pravo i europska rješenja“, Zagreb: *Zbornik PFZ*, 57, (2) 405-456.

13. Ponjavić, Zoran (2013), „O evoluciji porodičnog prava“, Zbornik radova: *Razvoj porodičnog prava – od nacionalnog do evropskog*, Mostar, Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru
14. Sladović Franz, Branka (2011), „Poslijediplomski specijalistički studij iz obiteljske medijacije“, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu
15. Službene novine BiH (2004), *Zakon o postupku medijacije*, „Službene novine BiH“, br. 37/04
16. Službene novine FBiH (2005), *Porodični zakon FBiH*, Sarajevo, „Službene novine Federacije BiH“ broj 35/05 /20.06.2005./
17. Službene novine FBiH (2014), *Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona FBiH*, Sarajevo, „Službene novine Federacije BiH“ broj 31/14
18. Službene novine FBiH (2006), *Pravilnik o osnovnim elementima koje mora sadržavati stručno mišljenje u postupku posredovanja prije pokretanja postupka za razvod braka*, Sarajevo, „Službene novine FBiH“, br. 5/ 08. 02. 2006.
19. Službene novine FBiH (2006), *Pravilnik o uvjetima koje mora ispuniti fizička i pravna osoba ovlaštena za posredovanje između bračnih partnera prije pokretanja postupka za razvod braka*, Sarajevo, „Službene novine Federacije BiH“, broj 5/06
20. Službeni glasnik BiH (2004), *Zakon o postupku medijacije BiH*, „Službeni glasnik BiH“ br. 37/04.
21. Službeni glasnik RS (2002), *Porodični zakon Republike Srpske*, Banjaluka, „Službeni glasnik RS“ br. 54/2002
22. Službeni glasnik Brčko distrikta BiH (2007), *Porodični zakon Brčko distrikta BiH*, Brčko, broj: 3/07
23. Narodne novine Republike Hrvatske (2015). *Obiteljski zakon*. Zagreb, broj:103/15.
24. Bundesministerium für Familien und Jugend (n.d). Qualitätsstandards und empfehlungen für die Beratung von Eltern nach § 95 Abs. 1a AußStrG über die spezifischen, Wien aus der Scheidung resultierenden Bedürfnisse ihrer minderjährigen Kinder <http://www.kinderrechte.gv.at/wp> , pristup dana 10. 05. 2016.
25. Bundesministerium für soziale Sicherheit, Generationen u. Konsumentenschutz, Richtlinien zur Förderung von Mediation, Dezember 2004, http://www.bmsg.gv.at/cms/site/attachments/1/1/6/CH0140/CMS1056977805966/richtlinien_.pdf

26. <http://www.pulsdemokratije.ba/index.php?&l=bs&id=312>, pristup dana 25.04.2016.
27. <https://www.google.ba/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=RAZVOJ+PORODI%C4%8CNOG+PRAVA+%E2%80%93+OD+NACIONALNOG+DO+EVROPSKOG>, pristup dana 20.04.2016.
28. https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Studijski_program_PDSS__Obiteljska_medijacija.pdf pristup dana 05.05.2016

CENTRE FOR SOCIAL WORK AS THE GUARDIANSHIP IN PROCEDURE OF FAMILY MEDIATION

Summary

In 2005, the Family Law of the Federation of Bosnia and Herzegovina reformed the institute for the reconciliation of spouses by introducing a mediation institute as a mandatory condition for initiating a divorce procedure. According to the provisions of the Family Law of the Federation of Bosnia and Herzegovina, the guardianship authority is only one in a wide range of authorized legal and natural persons in the family mediation procedure. If the attempt to reconcile the spouses does not succeed, the role of the natural or legal person authorized to mediate is to mediate in reaching an agreement on the achieving of parental responsibility about their underage children, the child maintenance, the conditions and the manner of maintaining personal relationships and direct contacts of the child with a parent who does not have parental responsibility, and supporting a spouse. In case the spouses do not reach an agreement or the same is not in the child's interest (if another legal entity or a physical person in the FBiH has been a mediator), the guardianship authority can, on an official duty or at the request of an authorized person, temporarily, until the dissolution of the divorce proceedings, decide on these issues. A survey conducted in the centers for social work in the area of the Tuzla Canton in May 2016 aimed to examine the attitudes/perceptions of professional workers in the centers for social work about the role of the Center for Social Work as a guardianship body in the family meditation procedure.

Keywords: center for social work, guardianship body, social worker, mediation, family mediation

Adresa autora

Authors' address

Nusreta Salić, Erna Lučić, Samila Ramić

Filozofski fakultet u Tuzli

nusretas@gmail.com, erna.lucic@untz.ba, samila.ramic74@gmail.com

